ГОДИНА XXIII. На Цетињу, у суботу 5 фебруара 1894. БРОЈ 6.

Излази суботом.
Цијена:
За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ на годину 6 ф., на по године 3 ф., на четврт године 1 ф. и 50 новчић.
За БОСНУ и ХЕРЦЕГОВИНУ и све остале земље у ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ, на годину 20 франака, на по године 10 франака, на четврт године 5 франака.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се у напријед писмима непосредно администрацији „Гласа Црногорца" на Цетиње, а може се и поштом упутницом на пошту у Котор. Дописи шаљу се уредништву. Рукописи се не враћају.
За огласе плаћа се, за простор који заузму по петита, 7 новчића од реда за први пут, а за сваки даље пут по 5 новчића. За огласе веће и на дуже вријеме погађа се.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

ЦЕТИЊЕ, 4 фебруара.

Најважнији догађај, којим се данас дипломатство занима, јесте закључење руско-њемачког царинског и трговинског уговора. О њему се већ говори као о свршеном чину. Тај догађај бечка „Преса" тумачи на свој начин: „Далеко преко малијех интереса мјеснијех и сталешкијех иде добит, коју ће осјетити цио свијет у смислу мира. У крилу тројнога савеза одавна је било сазрело увјерење, да ће политиком трговинскијех уговора и интереси мира бити унапређени. Овдје — (т. ј. у Бечу) — није нико сумњао, да руско-њемачки преговори о овоме уговору са њемачке стране имају сличну намјеру. Потешкоће, које су с руске стране чињене и које су биле довеле до царинског рата, и шовинистичке агитације панслависта биле су посљедњијех мјесеци ово дјело мира и повјерење у његов успјех опасности изложиле. У толико је већа благодарност, што цијела Јевропа одаје високој увиђавности и миролубљу Цара Александра III, што је лична одлука доброга Монарха најпосље успјех рада о миру одлучила. Овакав трговински уговор пружа узајамне интересе и унапређује многоструке личне додирке: он удаљује шовинистичке освајачке пожуде далеко натраг, и ствара моћну пропаганду мира. Нека би се уговор између Русије и Њемачке остварио у мисију мира широко, на што се великодушни њемачки Цар готов нашао!" Но прашка „Политика" сасвијем другачије схваћа овај догађај. „Да закључење њемачко-руског трговинског уговора значи побједу Русије, — вели овај најобилнији аустријски лист — и да много скупо долази Њемачку, не може нико да не призна, ко је помњиво пратио развој трговинско-политичког рата између двије царевине. Берлинска политика хтјела је да уобичајено економско надмоћије Њемачке употреби, како би Русију спријечила, да иде својим сопственијем политичкијем путом, и приудила је, упркос савезнијех уговора, што је Њемачка склопила, да трпи у руском огњу друго Бизмарково гвожђе. На ту сврху најприје се хтјело оборити цијене рускијем обвезницама. Па се развио царинарски рат, који је имао руску земљопроизводњу и цијелу трговину упропастити. Па што је отуда слиједило? На економском и политичком пољу претпјела је Њемачка немјерне штете, и данас је принуђена под најнеповољнијема условима да капитулира. Истина је, руске обвезнице биле су истиснуте са њемачког пазара; али су биле примљене у Француској у замјен италијанскијех обвезница, које су већином у Њемачку прешле. Ова се промјена збила на корист Русије и Француске, а на штету Њемачке и Италије. Царинарскијем ратом Русија је на сваки начин штетовала, али да се ни Њемачка није користила, свједочи повраћање берлинске политике, која без обзира на политичку сврху трговачко-политичког рата прима мир, како га може имати. Русија ће закључењем уговора постићи пуну побједу својих економских интереса. Њемачка приноси тешке жртве, да се обрани од још већијех штета, и задовољна је, што добива оно, што је закомислено била изгубила, без обзира на ненакнадиве политичке губитке, што јој је донио економски рат. У ватри овог рата испунило се оно, што је исти имао да осујети — савез између Русије и Њемачке и безусловна ликвидација осиједјелијех дворскијех симпатија, које су пут између Берлина и Петрограда до обновљења тројног савеза отворен држале."

Уговор овај треба још да одобри њемачки парламенат; а да ће га одобрити сви су већи изгледи. Ту долази и измирење Цара Вилхелма са Бизмарком, од кога се очекује, да ће утицати на конзервативце и аграрце у корист уговора.

Када текст уговора буде обзнањен — вели петроградско „Н. Време" — шансе одобрења, по овој прилици, увећаће се, јер је споразум постигнут на земљишту узајамнијех уступака, и задовољава свијема праведнијема жељама њемачке трговине и индустрије. Незадовољни у Њемачкој могу бити само они, који су очекивали, по пређашњему, од Русије готовост на уступке против њезинијех сопственијех интереса трговинскијех и индустријалнијех. Такијех уступака наша влада, разумије се, није учинила, али у свијем тачкама, у којима се њемачки интереси нијесу сукобљавали са нашијема, споразум је постигнут на земљишту узајамне користи. Подробнијем изучавањем уговора, сви Њемци, који здраво мисле, увјериће се, да се више него што је постигла њихова влада није могло очекивати при добро познатој и јасно изјављеној одлуци Русије не жртвовати своје обилне економске интересе споразуму са Берлином. Може бити још и то, да ће њемачки парламенат имати посла дипломатскијем документом, који нема у себи ништа што би могло оправдати вику противу њега представника њемачкога народа, који схваћају не само економске него и политичке интересе своје отаџбине.

Тако петроградски лист завршује пошто је у почетку напоменуо, кад би парламенат одбио уговор, пошто је примио уговоре са другијем државама, да би то могло повести одвећ далеко и довести у сумњу продужење јевропскога мира.

Прије неколико дана случајно су нам дошли до руку „Ужичанин" и биоградске „Вечерње Новости", у којима се оборо замјера нашем годишњем прегледу, у ком смо се — по њиховом схваћању — огријешили о Србију тијем, што нијесмо споменули дотошње посјете наше браће из Биограда на Цетињу.

У то нам стиже и биоградски „Родољуб," који ту исту замјерку чини.

Ми ћемо само један моменат из Ободске прославе споменути. Да на овој светковини, на коју је био обраћен поглед цио изображени свијет, манифестирамо душевну заједницу свију Срба, прославни одбор замолио је г. академика Милићевића, старијег представника српске краљевске Академије, да на свечаној трпези као домаћин наздрави најстаријем јевропском университету Сорбони, што је г. Милићевић и учинио уз опће одушевљено клицање; а један од чланова прославног одбора наздравио је српској краљевској Академији као нашем главном културном огњишту. Но су били у исто доба и свечано поздрављени изасланици просвјетнијех завода на овој просвјетној светковини. Оваква манифестација наше душевне заједнице, ми знамо да није свакоме мила била, али тој нашој заједници нико не може ништа наудити, јер је уз њу сила природе.

Како смо се старали да прослави дамо карактер свесрпски, тако смо у годишњем прегледу рекли да је Црна Гора „свијесно и радосно помогла, да тај догађај на своје прославности прослави са осталом браћом Србима, а да на ту значајну прославу позвао представнике свега Словенства, као и народне своје пријатеље. Одзив учесника свијета велике Русије донијеће благотворне посљедице и у будућност Словенства. Честитања, која су нам стигла, са широкијех свјетскијех огњишта просвјетнијех, свједоче нам, да се и нама почело другчије мислити и на западу јевропском. А једнодушност свијех Срба, што се том приликом показала у свој интимности својој, обећаје Српству љепше дане."

Из овога се види, да ми ову прославу сматрамо заједничку свију Срба; и ова једнодушност српска, што се том приликом отекла, — изрично кажемо — да обећаје Српству љепше дане.

Па је ли требало ту спомињати поједине грађане српске, нарочито поједине корпорације и свиједне личности из Србије, што су на прослави учествовале? И да смо хтјели споменути „све високе госте са стране," — као што „Родољуб" говори, али што не одговара истини јер нијесмо ни једнога споменули, — ми држимо да Србе није требало на овоме мјесту по имену рећати; ово што држимо, да сваком доброме Србину, кад размисли, мора годити стапање, које ми запамћавамо у Ободској прослави.

Ми се нијесмо никад надали оваквијем замјеркама с које српске стране, и не би се на њих ни осврћали, да по овим ужичким листовима не морамо судити, да се те замјерке шире у јавном мњењу у Србији, на штету оних свечанијех манифестација наше душевне заједнице.

ПРЕГЛЕД ЛИСТОВА.

Новосадски „Браник" доноси од свог редовног дописника из Лондона г. Ч. Мијатовића, допис о јавном мњењу у Инглеској односно догађаја у Србији, одакле вадимо слиједећи значајни уламак:

„За Србију је много значајније оно што „Тајмс" у свом јучерашњем уводном чланку о њој вели. Тај лист од свјетскога значаја не припада ни једној партији, премда му је тенденција више конзервативна него радикална; али он ипак и стоји изнад партија ужијех усијена да даје мјеродаван тон и правац јавном мишљењу у Великој Британији. Пошто је најприје наговијестио да је карактер српских радикала више „комуналног" него правог државног карактера, он завршује овако: „Србија треба да већ један пут буде на чисто сама са собом шта управо хоће! Ако хоће допасти да буде држава, онда је неопходно да има много јачу отсечнутију него што је она, коју је до сад имала. Ако ли пак у истини она не мари ни за што друго него само да на миру пати и гоји своје свиње, онда је наравно сасвим довољно да има комунални систем управе, пита јој за то треба појева шта централна државна управа. Јевропа за цијело неће имати узрока да жали, ако се Србија избрише из листе малих држава, које и овако сумњиве лако постају центри за нереде у јевропском систему!"

Ја сам имао прилике да долазим у ближе односе са енглеским политичарима и државницима свију партија, а баш у посљедње доба више сам саобраћао са државницима из либералне и политичарима из радикалне партије. Вјерујте ми да сви ти људи са уздахом говоре о Србији. „Прије само десет година били смо врло народ на југоистоку јевропском, и наша је народна држава била најјачи аргумент да народи балкански треба да су слободни и самостални, а шта то би од вас од оно шест или седам година никако не умијемо да објаснимо!"

Тако ми је говорио не давно један од данашњих министара у кабинету Гладстоновом. Политичари у Биограду у заносу од страсне партизанске борбе не виде један страшни факт, који ја са жалошћу из Лондона видим врло јасно у свој страховитости његовој. Свака трзавица, свака криза, свака унутрашња борба у Србији и међу Србима удара само по један нов клин у мртвачки ковчег српске народне мисли! Сваким потресом, какве смо од шест година тако много и тако непрекидно имали, Србија се — одмиче даље од Босне и Херцеговине. Велики општи јевропски рат неизбјежан је, и ако је одложен за годину или двије; послије рата израдиће се нова карта Јевропе на новом јевропском конгресу, и онда ће за нашу непосредну будућност бити од мјеродавнијег значаја карактер који смо као народ стекли за вријеме мира, него ли срећа или несрећа која наше оружје за вријеме рата пратила буде. Јединство Италије није створено побједом код Солферина него разборитом радњом Пијемонта кроз најмање тридесет година које су Солферину претходиле.

Опростите ми што се у ове многе упуштам; али ми није могуће да сакријем и тугу и бригу моју кад погледам како се у Великој Британији, која ће на првоме јевропском конгресу без сваке сумње имати пресудну ријеч да води, са два противна гледишта гледа ствари мисле: да је српски народ нека рђа коме прсте, и да Јевропа нема узрока да жали ако би се Србија избрисала из реда самосталних држава!

ИЗ ПОДРИМЉА.

Биоградски „Одјек" доноси даље овај допис од 20 јануара:

Ја мним да нема под небеским капом народа тако худе среће, као што је наш народ. Ама гдје год нас има, подједнако гдје год смо је, имамо да се сви желимо на по пеко велико зло, а то, наравно, велико. Као да над нама природно прати, као да се несрећа завезала и прекадила небом и земљом, да се најокорелије свиње и гони; као да су се сви зли дуси окомили да нас муче, да нас на крст распињу! Чим дахнемо душом и, помоћи Боже, рекнемо, а оно тек несрећа нека нечастива сила и добрија ово. И ово, што се данас код нас чини, то је све дјело неке нечастиве силе. Чујте и увјериће те се.

У Призрену се дом учинио. Рустем Кабаш послао је прије неколико дана своје старе остиже, те су пресрели Шабир-агу контрагију (лиферанта), кад се враћао са погреба једног чомлаката из његове породице, и убио га сиђеледмога. Да је Рустем Кабашов дјело то убијство, то није ни за кога тајна. Зашто га је убио и то, кроз најкраће вријеме, неће бити непознато; а биће да је то, што Шабир-ага увијек завирао од Рустема, који је био хајтијски буљукбаша, и отворено нарављено пакоје-рећао према њему. Но, опет велим, све ће се, и то ускоро, лијепо знати, само мало стрпљења.

Услијед тога убиства Призрен се затворио. Мутесариф је наредио да војени гарнизон најбодрије стражари, да се не изроде нови сукоби, да сиљемацици побијенога не устану да их освете. Осим тога, јуче је требао да стигне и валија из Скопља у Призрен, а ако није јуче стигао, он ће зацијело данас бити тамо. Да видимо шта ће он учинити.

У Призрену већ је дом, а у Пећи се спрема дом. Велим спрема, јер ће пећанске делије сачекати да но год прве отпочне, а они послије да наставе. И овом приликом они мудрују, али да ли ће намудрити што, то ћемо видјети.

Нови мутесариф у Пећи, Сали-паша, узима веома попоријење под готовошћу, јер га кињу. Та за Бога, још јуче, тако рећи, био је мутесариф у Призрену, а то није даље од двадесет сати хода од Пећи, не су имали прилике да чују о њему каква је. Џубови (готовани и најелице) кињу, да је то човјек врло попустљив, човјек од великих формалности. Једина му је добра страна та, што пази да тачно врши наредбе; а има ли он наредбе да према џубовима буде строжи? То се не зна. Зна се ово, да ни Мустафа-паша није имао наричне наредбе да буде тако строг, да нас исправи или сасвим сломи; али он је ипак тако радио и само његовој тој строгости има да се заблагодари, што је ред био поправљен за вријеме његове управе. Он оде, а ред поче да малаксава; Сали-паша дође, а ред поче да ишчезава. Интересантно је ово што ћу испричати као аутентично.

Мустаф-паша отпутовао је у Митровицу у вече, а у само свануће дошало се и настало је весеље. Један од џубоша отрчао је одмах на муштулук под конак свадије и једнога од џубовских првака Мехмед-Заима. Затекао га је баш кад се умивао и кад му је казао, овај се згрчио, али пошто га је овај увјерио потпуно, узвикнуо је:

„Их, бре, ала си ме обрадовао! Донио си ми тако радостан хабер, а ја немам ни мангир у џепу да ти за то дам бакшиш. Али знаш шта ћеш: узми ону тестију, па отиди код Т... Г...ће и кажи му, да сам те ја послао, да си је напуни ђуте ракије."

Наредба је била одмах тачно извршена. Сиромах механџија морао је одмах да напуни ону тестију, јер је дотле и сам био чуо, да је Мустаф-паша отпутовао. Жао му је било да буде први.

Овдје је карактеристично то, што је овај џуб затекао Мехмед-Заима без мангира у џепу. А за што? За то, што се под Мустаф-пашином управом није смјело глоб бити, а од [illegible] он нема сад великих прихода (јер га је [illegible], па садашња градња интересе поцјерашњима. И сад, кад је чуо за одлазак „[illegible]" (тако су звали Арнаути Мустаф-пашу, али боље рећи [illegible], то је правилнији превод арнаутских ријечи [illegible]), учинило му се, као да се поново родио и, у неприлици због оскудице новца, нашао је одмах чешења, о чијем ће трошку да части „своје."

Тога дана видјели се није ни само код њега, но и код свију осталих. Али је весеље нешто [illegible] ушла војничка патрола (зап), која је крстарила по цијелој вароши, по којој није одржан у вили Сали-паша, кад је дошао и управу продужио.

Велим опет, да се само строгости Мустаф-пашиној има благодарити што је ред био установљен. Изгледа, да Сали-паша не схвата тако свију дужност, али ће се ускоро показати. Међу тим дотле ће многима и многоме насувати нешто. Је ли то право?

Да ће бити и гређа то се јасно види.

Џубоши, који су се крили до сада, почели су се јављати по вароши и већ се чују њихове пријетње. Овдје узму нешто, па не плате; овде поциру на кесу-те. Кад се људи жале паши, не веле да то нијесу њихови кулуци. Но па не сам, чини ми се, не зна шта ради. Кад је дошао у Пећ хтио је силом да најури породице из њихових сопствених кућа, па да се сам усели. То је мало, допаднуће ми честити Сали-паша, [illegible]! Тим поводом је вальда и [illegible] ту славу, те су га џубоши назвали: „Наш паша," па сад и та и дјеца по сокацима причају, а скоро ће и пјесму чути.

Сад још само Мула-Зека фали, па да видите шта би било!

Кад је ријеч о њему, имам и овдје да додам да је све оно, по причању неких путника из Цариграда, истинито, што сам, по причању једног Гусињца, споменуо овдје. Ја сам то Гусињчево причање са доста резерве био примио, јер их знам, да они на чудо много воле да „уљепшавају" кад о нечему причају. Примјера ради да наведем овдје овај случај који доста занимљиво карактерише ту њихову страст.

Један Гусињац ишао у Цариград ради неке „терапције," па враћајући се отуд и пролазећи кроз Пећ, он гарати код Али-паше да се, како-те своме, и њему поклони. Али-паша прими га, већ како је био његов обичај, и упита га о свему, па га пита и о томе, да ли је, кад је био у Стамболу, видио и цара.

„Јесам, вала, честити паша, виђео сам га [illegible], ет' овако ка' оно сад тебе, и он те много поздравља и љуби ти руку..."

„Сиктер бре, свочи Али-паша [illegible] — дивери бре, [illegible]! Откуд може бит, да ми цар поручује да ми љуби руку!.." — на изгради Гусињца; и он сиромах [illegible], на бјеж главом без обзира.

Он је, весеља, [illegible]. Научио да кад сиђали у Пећ, да иде код паше, па кад паша пита на кога био, а он одговори, да је [illegible], да му љуби руку, па му и том приликом утекао уста, да му и цар љуби руку. А како је и било да се то испраде онда, кад је и мало и [illegible] знало и зборило за једнога цара у Стамболу, а другога у Пећи — Али-пашу. —

Ти путници причали су ми, да се Мула-Зека налази под надзором и да му је строго наређено, да се никуд не креће без дозволе, а тако исто и не састаје с ким; а с пашама да се никако не састаје. Има свега доста на расположењу, и јела, и пића, и трошка — свега има, али тако стоји. Пашио молбе и види цару, али му је [illegible] одговорено да ништа не пише: [illegible] није нужно да му се враћа, но нека чека даље цареве наредбе.

У Пећи се нико надају, да ће се Мула-Зека убрзо повратити. Неће им миле бити ове нове вијести, а понајвише то, да се чује да Мула-Зека никад више неће Пећ видјети. —

Говори се као поуздано да ће Хасан-паша пошто умири Призрен ићи у Ђаковицу, Пећ, Берана, Гусиње, Бијело-Поље и да ће свуда и [illegible]. У његову одлучност и добру вољу још једино узда се народ. Да видимо шта ће он учинити.

Ето тако је код нас овамо!

Књижевност, умјетност и просвјета.

† ВОЈИСЛАВ ИЛИЋ

српски пјесник.

> Много хтео, много започео —
> [illegible]
> Бранко.

Од Авала отиште нам жалосни глас, да је преминуо Војислав Илић, најбољи наш лирски пјесник млађега нараштаја!

Они, који су се били научили, да уживају у његовијем пјесмама, да се наслађују његовијем богодатнијем даром, да се заносе на овог свагдашњег живота у више ведрије сфере, у првом часу најјаче осјећају овај велики губитак; али ће га осјетити цио народ, и све ће неком тужном милоштом прено младоме пјеснику тражити његове пјесме, као што данас Бранкове тражи.

Војислављеве пјесме нијесу свачији годиле; пригованано им се, да нијесу народнијем духом испјеване. И то се може протумачити како њиховом садржином, тако њиховом спољашњости, јер се и једном и другом Војислав удаљивао од својијех предходника.

Од Мушицкога до Змајована у нашем пјесништву влада струја патриотска; али послије великога рата српско-турскога, та струја у дотадањем правцу свакијем наравно [illegible]. У то се доба Војислав појављује и његове пјесме не дишу већ осветом косовском, нити мржњом и гњевом против турскога господства; а такођер не славе ни ше Српство, нити његово [illegible]. У ово прво доба послије несрећнога рата, у ком је и Турска царевина и овђа српска ствар пострадала, није се могао одма нови пут пронаћи патриотској пјесми. Али као да га је [illegible] ипак Војислав слутио. Његово „Словенско Звоно" и „Грађанска Врлина" продиру на дно душе најбољега патриоте српскога. У првој пјесми „Веније Словенства" овако тјеши Славију:

> Сунце [illegible] твоје [illegible]
> Мали народ твој.
> Тебе сузе тугу блаже,
> Јад је живот твој.

> Ал' дигни весело главу, не тужи [illegible]
> Јер сунце [illegible] славе [illegible] ће нобом да гране;
> И Перун послаће муњу, а својом [illegible] снагом
> Цветаће деца твоја, да олтар јединства бране.

> Гле, ја видим [illegible] од сухога злата,
> Овога је звона чудотворни глас;
> Он ће бити [illegible] великога рата,
> Из њега ће [illegible] слобода и спас!

Толико о спољашњем правцу, који ти напомење овај [illegible].

А у „Грађанској врлини" источе нам идеал патриоте, који од много столећа служи правди и врлини.

> Стари и уважен [illegible] је [illegible],
> Оружан мачем и [illegible] врлина...
> Ах! Познајем га, и пре сам га [illegible]
> Са светла ума, правде и врлина.
> Стамен ко стена, мудар као змија,
> Он чува народ и брани слободу,
> Чело му ведро и поглед му сија,
> Ко јасна звезда на небесном своду. —
> Он тиранима мачем [illegible],
> О [illegible] бедни [illegible] робља [illegible].
> — — —
> Он правду штити и неправду гони,
> И срца сва су [illegible] бола и туге
> Он [illegible], које сузе роне,
> Јер су му равна господа и слуге,
> А душом сав народу му [illegible],
> Са мачем уме за народ умрети.

Тако васпитава грађане.

У томе правцу тражи примјере кипове Богова по старој Атини и Риму из доба кад су са врхунца своје величине обрнули низбрдицом, те изнаше страшно [illegible] отсуства врлина.

Ову је новост Војислав унио у садржину својијех пјесама; па да ли им се може одрицати патриотичност и тежња народна? У облику пак и у начину удаљује се више од својијех предходника. Он своје пјесме — рекло би се — да хладно, равнодушно нарађује, јер не уздише; али чини нама, да уздишемо. Он нам не казаша своја осјећања, али када читамо његове пјесме, ми му их у дубини срца [illegible].

За то Војислављеве пјесме нијесу за свакога, него тек за образованије кругове.

*

Војислав се родио г. 1861 у Биограду, и одњихао се у пјесничкој кући. Отац му је Јован Илић, даровити наш пјесник; браћа су му Драгутин и Милутин, такођер пјесници. Из Биограда није никуд по вишијем школама одао; а није ни у Биограду све довршио због болијести; али је за то имао одлично домаће васпитање. Тако је постао велики пјесник, али је умро као писар при једном консулату! У војсци је боље среће био — допро је до потпоручика.

Оставио је троје дјечице: Светлану, Јелицу и Милутина; његова је последња жеља била, да му се Милутин посвети војничкој служби, што је овијем образложио: „Мене су свуда запостављали, гањали и потискивали у грађанском животу; док, на против, у војсци сам био омиљен, другови и војници вољели су ме, и никад, никад нијесу ме вријеђали."

*

У Биограду је његова смрт велику опћу жалост побудила. Укопан је о државном трошку. Сви листови без разлике странака сложише се на његовоме гробу.

„Српска Застава" овако нариче:

Јадни наш Војиславе, да ти је сад видјети, како смо те вољели! Ти си био пјесник наше душе, у теби ми млађи људи гледасмо свој идеал. Јер твоје пјесме за сваку дажом младости, у њима је с тобом заједно пјевала читава генерација наша...

Живјеће пјесме Војислављеве и његов бесмртни дар, док је сунца и свјетлости, загријевати душу чистотом поезије и љепотом стиха и језика, остаће сузе наше и туга наша, да потомцима казују величину пјесничке душе његове, али нама, нама је ипак тако тешко, што га изгубисмо...

Имађасмо пјесника дивна и [illegible], а смрт га млада уграби, не даде му да живи и да пјева. Не хтједе да [illegible], не хтједе да чује ни [illegible], а даће у малене народу нашем Војислава Илића, који тако звучно ударате у лиру и у народу своме постаде велики пјесник...

Тако у један глас сви листови.

„Видело" пише о спроводу:

Посмртни остатци пок. Војислава Илића, омиљеног нашег пјесника, јучер су предати матери земљи уз велико саучешће најотмјенијег грађанства српске престонице. На спроводу је била сва омладина наша, ђаци свију виших и нижих школа са својим наставницима и наставницама; један одред пјешадије с војеном музиком — јер је покојник био резервни официр. — То је одиста био тужан спровод. На лицу свију бјеше изражена дубока жалост за покојником. Сваки је живо осјећао голему тугу, што је немила смрт тако прерано покосила овако драгоцјени живот најдаровитијег и најомиљенијег српског пјесника из садашњег доба. Није било срца, које се није растужило, ни ока, које није топлијем сузама орошено.

ЛИСТАК „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА."

УПОРЕДНИ ПРЕГЛЕД ПРОИЗВОДНЕ СНАГЕ ЈЕВРОПЕ

ИЗ ГЕОГРАФИЈЕ Е. ЛЕВАСЕРА

с француског превео **Милорад Петровић.**

(Из београдског „Цариника.")

(Свршетак)

Данас се може стићи из Париза, преко Лондона (пошто се пређе Кале,) у Единбург од прилике за 20 часова; из Париза преко Бајоне и Мадрида, у Кадис за 71 сат и 42 мин., а у Лисабон за 5[illegible] час.; из Париза, преко Турина и Рима у Бриндизи за $68^1/_2$ час.; из Париза преко Белгије и Келна, у Берлин за 24 часа; из Париза, преко Берлина и Вилне, у Петроград за 67 часова; из Париза преко Берлина и Варшаве у Москву за 83 часа; из Париза, преко Биограда у Цариград за 87 часова; из Биограда у Париз за 35 часова и 33 минута (преко Пеште, Брука, Беча, Симбаха, Минхена, Улма, Штутгарта, Карлсруа, Стразбурга и Авриркура) из Биограда у Берлин за 34 сата и 50 минута (Биоград — Пешта — Рутка — Одерберг — Берлин;) из Биограда у Беч за 11 сати и 33 мин.; из Беча у Париз за 24 часа.

Од других међународних пруга важна је она што тунелом Сен-Готардом везује Њемачку с Италијом, Хамбург с Бриндизијем; и она што преко Бренера и Семеринга везује Баварску и Аустрију с Италијом и Јадранским морем.

Најгушћу жељезничку мрежу и најживљи саобраћај на њој имају западна Јевропа и нарочито Њемачка, јер су то најмногољуднији и најбогатији предјели.

Пошта, која је у 1881 год. пренијела $5^1/_2$ милијарада писама и пакета, и телеграф, који је тада одаслао 130 милијуна депеша, износе у свезу готово сва мјеста, и нарочито градове, који имају какву било важност. Нарочито је жива преписка у многољудним, богатим и образованим државама. У овом погледу прво мјесто заузима Велика Британија (на 10 становника долази годишње по 430 писама и 14 депеша,) па онда Швајцарска (на 10 стан. 300 пис. и 11 деп.) Њемачка (260 и 4,) Низоземска (200 и 8,) Белгија, Француска и т. д.

Подморским каблима и телеграфским жицама Јевропа је у свези са 4 остала дијела свијета.

11. Поморска пловидба. — Највећи дио спољашње јевропске трговине и знатан дио унутрашње трговине појединих држава врши се морем.

Поморским је народима на челу Уједињена Краљевина Велика Британија и Ирска, чија сва спољашња трговина мора ићи морем. Она је у 1883 имала трговачку марину од 24.000 бродова с товарном снагом око 7 милијуна тона, а од тога је готово половина парних. Укупно кретање бродова (уплова и излова) у њеним пристаништима било је у 1882 год. 163 милијуна тона, рачунајући ту и бродарење поред обале. Највеће је кретање било у пристаништима: Лондону, Ливерпулу, пристаништима на Тајну (Тупе,) Кардифу, Сендерланду, Гласгову и т. д.

У други ред долази Италија, која има пристаништа у Ђенови, Напуљу, Месини, Ливорну, Палерму и т. д. и марину од 990.000 тона. Кретање бродова по њеним пристаништима било је $34^1/_2$ милијуна тона. У исти ред с Италијом долази и Француска, која има пристаништа у Марсељу, Авру, и Бордоу и т. д. и марину од 15.120 бродова с товарном снагом 914.000 тона. Кретање бродова у њеним пристаништима било је $33^1/_2$ милијуна тона. Норвешка има марину с већом тонажом (1,500.000 тона,) али је много мање парних бродова и много мање поморско кретање (4 мил. тона без пловидбе обалне.) Исто тако стоји и Њемачка, чије је главно пристаниште Хамбург (марина од 1,920.000 тона и кретање од 16 мил. тона,) Русија, Шведска, Шпанија и Аустро-Угарска (главно пристаниште Трст,) Низоземска (Ротердам) и Грчка долазе у трећи ред.

Белгија, у којој Анвер долази у ред првих јевропских пристаништа, има незнатну марину. Међу велика пристаништа броје се још Барселона у Шпанији, Копенхаген у Данској и Цариград у Турској.

Редовни велики пароброди везују сва велика пристаништа у Јевропи, и доводе их у свезу с главним пристаништима осталих дијелова свијета.

12. Спољашња трговина. — Вриједност унутрашње трговине, помоћу које роба прелази непосредно или посредно од произвођача ка потрошачима, не може се узети у статистички преглед. Спољашњој пак трговини, која је далеко мања, али која међу тим даје појма о трговачкој важности појединих држава, узнаћом је рачун, а ма да цифре не показују тачно право стање, ипак се могу поредити.

Укупна вриједност спољашње трговине свију јевропских држава износила је у 1890 години 63 милијарде динара. Но она се сума мора сматрати као приближна; а пошто је иста роба у општи узимање по два пута у рачун, један пут при уласку, а други пут при изласку из једне државе, то укупна вриједност може бити [illegible] међу суму од 30 милијарада. По државама, пак, она је овако распоређена:

1. Британска острва $18^1/_2$ милијарада; Низоземска 5, Белгија 3, Француска $9^1/_2$ милијарде динара.

На опијелу је чинодјејствовао в. П. Високопреосвештенство Митрополит Михаило, а пред храмом му говорише опроштајне бесједе г. Јанко Веселиновић и г. Сима Аврамовић, пред Великом Школом, у име великошколске омладине г. Риста Одавић, а пред књижевничко-умјетничком заједницом г. Хаим Давичо . . .

„Дневни Лист" надоставља:

. . . и на гробљу један наш пријатељ у име г. Ћаћанског опростио се са великим покојником, који бјеше и члан друштва „Велике Србије." Пошто је пјешадија опалила један плотун и тијем у име српске војске одала пошљедњу почаст своме војном другу, пријатељи и поштоваоци Војислављеви опростише се с њим за навијек, сузнијем очима и расцијепљенијем срцем.

•

„Дневни Лист" доноси и бесједе Јанка Веселиновића и Ћаћанског у цјелини. Први говорник, познати српски приповједач, у сред бесједе пита:

Збиља, је л' умро Војислав?

Не, није. Кажите ми то сви: неке ми то каже и дједова јава, и опет тврдим: није!...

Зар може дух умријети?

Оно што лежи у овом сандуку пред нама, то није Војислав. То је прах и пепео. Оно што се зове Војислав, то је остало с нама. Оно ће нам говорити и од сад као и до сад. Оно ће распаљивати машту нашу и уздизати душу нашу у небеске висине.... Оно ће младом срцу тепати ријечи милоште и љубави...

Он ће шапутати. У бистром потоку огледаће се лице његово; у веселом цвркуту тичијем шептање његово; у густим луговима суморност његова... Биће сјајан као сунце, биће ведар као онај плави поднебник над нама, биће оштар као муња, а силан као гром...

А Ћаћански овако завршује:

Глас о смрти Војислављевој потрешће дубоко срца осталијех браће наше, која су изгубила у њему свога брата и пријатеља.

Сем родбине и пријатеља, сем цијеле српске, која данас рони сузе над свјежом малозвучним гробом пјесниковом, тако се буром Вардара понијеће данас многу сузу истрешће браће у Егејско море, одакле ће је морски повјетарац с југа донијети у слободну српску земљу, да у виду чисте кишице ороси цвијеће на гробу пјесниковом.

А сад с Богом! Хвала ти и слава ти!

• •
•

Ово сагласије свијех странака, људи и завађенијех, на гробу пјесниковом, најбоље говори о величини губитка народног; и најлакше ће годити души пјесниковој, јер оно свједочи, да завађена браћа у озбиљном часу могу међусобну борбу заборавити, те да се може остварити оно што је пјевао:

Ко ће нама на пут стати,
Кад слободе пукне сат?
Пред нама је слава мати,
Побједа нам стоји врата,
Јер уз брата стоји брат!

Слава вјечна имену његовоме!

Т.

———

(† Иван Ст. Јастребов.) На парастосу држаном у београдској саборној цркви покојном Јастребову, г. Алимпије Васиљевић изговорио је ову бесједу:

Ова тужна свечаност наше цркве јесте помен једном племенитом покојнику, кога ће се народ српски вазда с благодарношћу сјећати и за покој душе његове Богу молити.

Покојни Иван Степановић Јастребов близак је нама Србима и по вјери као син наше православне цркве, и по народности као син Русије, те представнике великог словенског племена, а још више је близак нама по своме животу и раду у корист Србије и њене будућности.

Он је, по свршетку духовне академије у Казању, скоро 30 година провео у српским покрајинама као представник руске владе; најприје као вице-консул у Скадру, за тим као консул у Призрену и најпосље као генерални консул у Солуну, гдје га и задесе смрт у најбољим годинама живота и највећем јеку његова рада. И за све то вријеме, покојник, поред званичних послова, неуморно трудио се да расвијетли једно доста тамно питање, да прикупи поуздане податке, на основу којих могло би се праведно ријешити једно доста замршено питање, а то је: докле се на Балканском полуострву простире српска живаљ, које земље заузима српска народност.

А да би то постигао, он је морао у оквир пропутовати не само ову Стару Србију, него и Македонију, заустављати се не само у свакој вароши, него скоро и у сваком селу, прислушкивати говор, српске ријечи, прикупљати народне умотворине и старе споменике. Сваки лако може себи представити с каквијем је тегобама, па и опасностима живота скопчано такво путовање по оним земљама, нарочито кроз села арнаутских племена. И доиста, у два маха покојник у мал што није погинуо и као неким чудом спасао се од очигледне смрти. Ну све те тегобе и опасности нијесу могле да ослабе његову енергију и да га омету у предузетом послу. Само велика љубав према истини и љубав према српском народу, могла је толико одушевљавати тога учног руског дипломату да истраје до краја.

Срби и Бугари, као два сродна племена у пограничним мјестима, тако су измијешани, да је тешко тачно и праведно обиљежити границу без дубоког и свестраног познавања националних особина и једног и другог племена. Но покојник је скупио обилате и поуздане податке, на основу којих се може праведно ријешити то спорно питање. Тај његов рад с похвалом су предусрели не само српски, но и руски учени људи, па и сама Академија наука признала је његов рад као поуздан и савјестан.

Но што особиту важност даје томе његовом раду јесте то, што он носи карактер полузваничан, што је, тако рећи, запечаћен високим ауторитетом руске власти.

Ако ове двије словенске државе имају будућност и могу заједно једна поред друге опстати и развијати се, опет то спорно питање једва би оне саме могле међу собом расправити, тим теже што су претензије бугарске и сувише велике, а, може бити да и наше са њиховог гледишта, нијесу мале. С тога то питање може праведно ријешити само она велика сила, којој су обје те народности подједнако драге, а то је Русија. А Русија опет не може наћи поузданије основе за праведно рјешење тога питања, него што је та, коју јој подноси њен званични представник.

Прошле зиме је сам посљедњи пут видио покојног Јастребова у Петрограду, куда је он на одсуство долазио и тада ми је причао, како је за вријеме свога бављења у Солуну прибавио још и много драгоцјене податке о народности српској у Македонији. На жалост ти нови подаци још нијесу изнијети на јавност, али се налазе у сигурним рукама и сад ће, по смрти његовој, угледати свијета.

Оплакујући прерану смрт драгог нам покојника, у коме је Русија изгубила једног одличног државног слугу, наука једног озбиљног и савјесног радника, а Србија једног великог пријатеља, ми се можемо тјешити тиме што ће његов рад уродити корисним плодом пошто ће његови нашљедници у дужности ићи оним истим путем, који је он прокрчио и лијепо освијетлио свјетлошћу истине и науке.

Мир праху твоме велики трудбениче и пријатељу српски! Твоје заслуге неће заборавити Српство! Српска историја вјечно помјенуће твоје име; а Бог нека те прими међу праведнике, који су мислили и радили за истину.

———

(Хајка на српске учитеље у Угарској.) Из Вршца јављају „Бранику": „Злогласни државни школски надзорник, Карло Шебештић, који је у тамишварској жупанији 68 учитеља обезхљебио, бавио се ових дана овдје и походио све овдашње школе, како њемачке, тако и српске; на ове но школске се јако окоми, и док је њемачким учитељима само опомену дао, предложио је муниципалном одбору, да се због незнања маџарског језика 5 учитеља српских и 2 учитељице умирове, а један млађи отпусти. Господин овај није се задовољио тиме, што учитељи по наставном плану у својим разредима маџарски језик предају. Он хоће да и перфектно говоре маџарски, јер он не може да замисли учитеља у Маџарској, а да не говори маџарски. Он хоће да је у школама главно маџарски језик! а све остало споредно! Ударио је и на препарандију Сомборску и денунцирао је министру, да је врло мршаво знање маџарског језика које приправници на њој добивају. Овакав је предлог отишао министарству, а јављено је и нашем епарх. школ. одбору, да исти почетком н. г. ових 8 учитеља одстрани и другим учитељима маџарском језику вичним замијени. — Шта ће на ово наш епарх. шк. одбор рећи? Видјећемо, јер ми држимо да је ово начелна ствар, и ако се сада овај покушај не одбије, онда је одзвонило нашим школама."

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

(Из „Тежака".)

(Руј.) Руј је шумско шибље, које расте по шумским, каменитим, брдовитим, нагнутим земљиштима, на којима остало шумско шибље још не може успијевати, а још мање шумско дрвеће. Ово шибље најрадије расте по странама, које су југу окренуте. Расте високо 5–6 метара, а дебљина му је 5–6 cm. у пречнику. Лист му је дугуљаст, јајаст, величине као у питоме крушке. Доље је зелен, боја је зелене, кад удари — а кад ово подмине мјесеца октобра — лист му постане црвене боје. Лист и дрво има доста јак мирис.

Лист његов, а и младар, врло радо једу козе, дјеца и овце.

Када би се овај лист спремио за зиму, могао би врло корисно послужити као рана како козама, тако исто и овцама. Но ово се не практикује с једне стране с тога, што га је тешко у оној знатној количини прикупити; с друге још и с тога, што је корисније да се прода појединим фабрикама — него да се употреби за рану кози или овци.

Но лист његов игра највећу улогу у фарбарству, а употребљује се за фарбање рашније и за дијео.

Да би његова фарба — боја — била што јача и постојанија то га треба жњети у своје вријеме, а то је вријеме од св. Илије — 20 јула — па до Велике Госпође — 15 августа. — Боја његова зависи и од саме старости његовога дрвета. Лист са једногодишњега младара, даје најбољу боју за ракнирано фарбарство. Јер, ако се сваке године не сијече, онда његово дрво доста закржља, а тако исто и лист, није добар као кад се сваке године сијече. Овај посао — жетва — врши се овако: жње се српом као год и жито. Пошто се пожње извјесна простор-ија руја, онда се овај остави на истоме мјесту, гдје је и пожњевен, на малим гомилама за 3–4 дана, према томе како је сунца и топлота да се просуши.

Када се просуши, онда се свесе на гувно. На гувну се врше као и жито. Коње се тјерају да газе руј — лист и дрво све дотле, докле се лист не одвоји од дрвета. Када се лист одвоји од дрвета и овај се исијни, онда се меће у џакове, па се за тим носи и оставља у магазе, а одавде се продаје појединим трговцима и фабрикама.

Цијена му је 10 динара од 100 килограма.

Лист његов употребљава се у фабрикама за штављење кожа; у фабрикама гајтана и штофова; и у домаћој индустрији. Код нас га употребљују фабрике нарамница и десенирачи за штофове; десенирачи и прељена за гајтан, [illegible] за табаку; а продаје се још и у Турској!

Од рујевог листа прави се жута, црвена и црна боја. Коју боју желимо, ми додајемо извјесну примјесу дотичне боје!

Од листа рујевог прави се и ракија, да добије лијепу, жуту боју. То се ради овако: скува се лист у води, а онда се направи жута боја. Она се боја сипне у ракију, те тако ракија добије лијепу жуту боју, те она на оку изгледа старија, него што је иначе у самој ствари. Но веле, да од ракије, која се са рујем фарба, боли глава. То тврде они, који су ово пратили.

Лист је од руја још и лековит и то од надуна. Лијечи се овако: Скува се лист у води, па се у ону воду умочи крпа и метне на оно мјесто које је надуто. Ова се крпа неколико пута умаче у ону воду, метне се на болесно, надуто мјесто, и од тога се брзо оздрави.

Ово се лако окушати може, коме се та невоља буде десила!

(Смрзнута кртола је шкодљива.) Смрзнута, па онда одмрзнута кртола, врло је шкодљива за храну, јер пошто се одмрзни, она исто тако шкодљиво упливише на наше органе — на стомак, као да је и трула. С тога смрзнуте и после одмрзнуте кртоле, не треба узимати за храну.

(О мужи стеоних крава.) Стеоне краве не треба ни под којим околностима, до самог тељења мусти, па ма оне и имале млијека. Ако би их музли, оне би морале усљед тога јако ослабити, јер им је много снаге потребно за одржање зачетка, који у себи носе. Осим тога, навесе се ту и још једна незгода, што и више ослабе и олабаве, ако им се за извјесно вријеме испред тељења, не да потребног одмора и мира. Ослабљено виме не може дати вичан у будуће онолико млијека, колико би, у своје вријеме засушено и одморено, дало. Можемо ми тако ослабљену краву доцније хранити како хоћемо, и с каквом храном хоћемо, нећемо јој моћи надокнадити, оно, што смо јој, мужом испред самог тељења неправедно одузели. Осим тога, ми и не смијемо стеону краву у посљедње вријеме испред тељења ни хранити одвише снажном храном, јер би се тиме отежало тељење и могле би лако наступити порођајне грознице, а и друге опасне болештине, кодно за краву, толико и за теле. — По самој природи, крава обично „засушује" 2—3 мјесеца испред тељења; но има и хрђавих крава, које и по 4—5 мјесеци пред тељење засушују. Јако музаре дају млијека још и 2—3 нећеље пред тељење, али овакове случајеве не треба злоупотребљавати, но их оставити, да слабије 3, а јаче 2 мј. пред тељење засуше. Неће ли у том времену да засуше, онда их треба слабије ранити, и тиме их приморати да засуше, да боље и крепчије теле отеле. Најкраће вријеме за засушивање мора бити четири нећеље; краће бити не смије!

(О тимарењу коња.) Тимарење је исто тако нужно као и рањење, нарочито љети, кад коњи теретније послове врше и кад се зноје. Животињска је кожа прекрита ситним шупљицама (порама), кроз које се непрестано излази на тијело испарења, која је тијелу постала излишна. Осим тога има на тијелу на сваки квадратни сантиметар стотинама ситних мјехурића, који лију масну материју надвор, од које је кожа уједно гибка и мекана. Покривача коже непрестано се изупотребљава, али се изупотребљени дјелови новим обнављањем надокнађују, а изупотребљени дјелови одвајају у виду перути, коју треба чешагијом и четком уклонити, да се између длака не гомилају и редовно испарење коже не спречавају. — Кад коњ ради, онда се и зноји, а кад се зној на кожи осуши, он оставља и извјесну нечистоту на кожи, која такође спречава правилно испарење и онда коњ не може никад бити подпуно здрав, но се усљед тога израђују разноврсне кожне болести. — Све се ово одклања редовним тимарењем чешагијом и четком, па онда и повременим прањем, нарочито — гдје је могуће — купањем љети.

(Гајење пернате живине у Маџарској.) Живинарство у Маџарској врло је значајна привредна грана код малих и средњих посједника и сиромашног сељачког сталежа. Овој привредној грани (живинарству) из дана у дан, интелигентнији привредници све то већу пажњу поклањају тако, да се већ у производњи и одгајивању живине почело у нову руку и луксузирати.

На избор раса обраћена је велика пажња тако, да у многим предјелима Маџарске има најодличнијих најчувенијих раса свију раса пернате живине.

Годишње извезе се из Маџарске за 20 милиона фор. а. вр. пернате живине. Овим извозом баве се поглавито мали посједници имања.

Да би се ова привредна грана ојачала, њена олакшала, производња живине још више умножила и рационалније одгајивала, министарство за земљорадњу

2. Њемачка, 9½; Швајцарска, 1½; Аустро-Угарска, 3½ милијарде динара.

3. Португалска, 500 милиуна; Шпанија, око 1½ милијарду; Италија, 2½ милијарде; Грчка, преко 200 милијуна; Турска, 800 милијуна; Румунија, 600 Бугарска, 150 милијуна; Србија, преко 80 милијуна динара (у 1892 години у Србији је био увоз 37,069.634 дин., а извоз 46,451.554 дин., свега дакле 83,521.200 динара.)

4. Русија. 4½ милијарде; Шведска и Норвешка 1½ милијарде; Данска, преко 300 милијуна динара.

13. Настава. — Производна снага човјечија и добро друштвено уређење, двије најважније основице државне снаге и богатства, не могу се мјерити статистичким мјерама, нити поредити као роба. Рад, морал и настава долазе у ред битних погодаба, које чине продуктивну моћ народа исто као и појединих људи; а то се особито развијају и према народима и према временима. Васпитање има задатак да те особине умножи.

Настава се дијели на три ступња: основну, средњу и вишу. С вишом се наставом по неки пут мјеша и техничка или стручна настава. Гледајући на развитак основне наставе, први ред припада Шведској, Швајцарској, Њемачкој и Низоземској. Послије њих долази Француска, Белгија, Инглеска и Аустрија.

Државе у јужној Јевропи заостале су; Русија, а по том народи Балканског полуострва долазе у посљедње редове.

14. Распоређивање производне снаге. — Кад погледамо у опште на земље у Јевропи, видимо да се богатством лежишта, развићем индустрије, замашношћу трговине, обиљем капитала и производњачком продукционошћу највише одликује западна и средња Јевропа са сјеверном Италијом и сјеверно Шпанијом. Све оне земље што улазе у овај простор могле би се према живости у раду и пресељени становништва подијелити у двије главне и једну споредну групу. Споредну групу чине земље у долинама ријеке. По и ријеке Роне са Марсељом и Лионом и Барселона; од двије главне групе једна се простире од Беча до Берлина и ушћа ријеке Лабе, а језгро су јој Саксонска и Чешка; а друга захвата сјеверо-западни крај Јевропе. Она је посљедња најпространија и најважнија, а у њу улази: Алзас, Рајнска област Пруске, Белгија, један дио Низоземске, цијела сјеверна Француска, готово цијела Инглеска са јужним крајем Скотске и сјеверо-источном Ирском. У овој се групи налазе највећа мајдана каменога угља, велика пристаништа и велики градови.

Изван овога дијела Јевропе, једина је Москва, која чини важну индустријску групу.

шљало је у 1892 год. нарочите стручне учитеље да их демонстрирање, дакле јавна практична предавања о најреднијој гајењу живине; да у споразуму са пољопривредним друштвима и њиховим подружницама приређују изложбе живинарске и одлично одгајиваче награђивало богатим наградама. Осим тога, израђен је нарочити уџбеник о гајењу живине и послат бесплатно свима основним школама у краљевини Мађарској. Поједина пак пољопривредна друштва у њиховим комитатима (окрузима), имају нарочите секције које се искључиво баве унапређењем живинарства. При пољопривредним школама у Сенти, Кији, Ади, Колош-Монастиру, Р. Сомбатху и Дебрецину, одгајају се најодличније пасме свију врста перната живине и као одговарни приплодни материјал раздаје приватним лицима.

Стручна комисија која води старање о овој привредној грани, препоручила свију пасмана перната живине у Мађарској констатовала је: да су на Мађарску најбоље пасе донешене: Плимут, Лангшан и Брама. Плимаут: Ведингина пасма, Гусака: Емден ова раса, јер је утврђено даје ова раса много брже развија но домаћа, да даје доста и доброга перја, и да гуске легу доста и крупна јаја.

Све ове поменуте расе највише се гаје у Њемачкој ради доброг меса. У прошлој години на изложби перната живине у Пешти учествовало је много одгајивача из Њемачке и од њих је одкупило Мађар. централно пољопривредно Друштво и раздало као поклон приватним одгајивачима: 112 пари кокошака, 66 пари пловака и 12 пари гусака.

(**Трговина.**) Ово су цијене на нашијем пијацама:

Подгорица, 31 јануара.

Волови сума од 120 кила 45 фиор. — Краве овце и козје сума 5 фиорина — Урметин 1 кило 4 новчића. — Брашно урметиново 1 кило 4½ новч. — Пшеница 1 кило 6 новчића. — Овас 1 кило 5 новчића. — Раж 1 кило 5 новчића. — Јечам 1 кило 5 новчића. — Пасуљ 1 кило 8 н. — Кртоле 1 кило 2 новч. — Масло 1 кило 70 новч. — Сир 1 кило 27 н. — Скоруп 1 кило 80 н. — Восак 1 кило 1 ф. и 20 новч. — Јабуке 1 кило 8 новчића.

Даниловград, 18 јануара

Волови 25—55 ф. — Краве, 15—30 ф. — Овчи брави 3—6 фор. — Козји брави 3—7 фиор. — Свиње од 2—25 фиор. — Урметин 1 кило и по 5 новч. — Пшеница 1 кило и по 8 новч. Вуна 1 кило и по 90 новч. — Масло 1 кило и по 1 фиор. — Сир 1 кило и по 40 новч. — Дуван 1 кило и по 30—60 новч. — Скоруп 1 кило и по 60—70 н. — Кртоле 1 кило и по 2 новч. — Зеље бијело 1 кило и по 3 новч.

Никшић, 20 јануара.

Волови од 120 кила 50 фиорина. — Краве од 100 кила 30 фиор. — Брави од 18 кила 5 ф. до 5 ф. и 50 новч. — Брави од 15 кила 4 фиор. — Пшеница 1 кило 6—6½ новч. — Урметин 1 кило 4 новч. — Јечам 1 кило 3½ новчића. — Суражица 1 кило 4 новч. — Вино литар 20 новч. — Ракија литар 45 новч.

ПОКРЕТ ЦРНОГОРСКИХ БРОДОВА У ЛУЦИ НА МАЛТИ КРОЗ 1893. г.*)

Дан доласка	Име брода	Тонажа	Посада	Одакле	Увезени товар	Куда отпловио
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

*) Израчунат ... на Малти.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ.

Цетиње, 4 фебруара.

(**Свечана задушница.**) На Сретење била је у манастирској цркви заупокојна литургија са парастосом блаженопочившој Књагињи Даринки, као на дан њезине смрти. Чинодејствовао је Његово Високопреосвештенство Митрополит Митрофан са мјесним свештенством. Присутни су били Њихове Свјетлости Књагињица Ана и Књажевић Мирко, сви великодостојници и чиновништво у паради.

(**Из Петрограда.**) Његово Императорско Величанство Цар Руски, благоизволио је примити Мисал штампан у Риму на Словенском језику за католичку цркву у Црној гори, кој му је поднио Пресвијетли Госп. Милиновић Архибискуп Барски, и у исто доби изјавити преко Свог Министарства Иностраних Дјела височашњу благодарност.

(**Вријеме.**) Послије неколика дана мутљавине, на Сретење освануо нам је нови снијег, пошто је први био готово ишчезнуо. Сада су опет наступили лијепи дани с јаком студени.

Пишу нам с **Даниловa-града**:

Преселио се у вјечност јунак на Савин дан т. г. у најјачој снази свог живота, у 42 години, **Петко Томичин Брајовић**.

У бојевима као јунак-војник насљедовао је, да је син јуначког сљедника Брајовића, унук чувеног Стевана Спахова, а синовац Луке Стеванова, који је у најпрве на турски шанац на Трјебач ускочио, ће је под барјаком смртан пао. У бојевима на Херцеговини, Фундини и Тријешњу је посјекао 8 турских глава, за које, поред осталих војничких одличија, носио је Ђурђевски крст и одабран је био четним барјачом.

При погребу покојниковом говорио је „надгробно слово" свештеник даниловградски Јован Вељашевић, у ком је мало вјерну слику јуначког и поштеног карактера покојниковог, препоручивши тогашњим племеницима сиротињу покојникову. Брајовићи на истом мјесту по могућству брицаји се одзову са помоћу од 200 багаша жита и 150 фиорина у новцу.

Свако га пожали; јер бјеше ведрог јуначког и поносаштва, што се види најбоље на њега, што су му браћа Брајовићи његовој сирочади помогли (којих је 1 мушко и 4 женских,) које је отац у сиромаштву оставио.

РАЗЛИЧИТО.

(**† Теодор Билрот.**) На обзорју оперативне хирургије угаснула је једна звијезда првог реда. Дворски савјетник и професор хирургије у бечком свеучилишту, др. Теодор Билрот, умро је неочекивано наглом смрћу од срчане капи у Опатији у 65 год. С професором Билротом не само да је изгубио медицински факултет бечки свој највећи целебритет, већ је и шире умро и човјек свјетскога гласа, ауторитет у знаности, кога су једнако признавали и славили на све четири стране свијета и на обим полутки земаљских. — Како неочекивано је услиједила смрт Билротова свједоче нам најбоље бечки листови, који су још јучер писали, да се је славни учењак опоравио и да ће се 1 марта вратити у Беч, да настави своја предавања. А већ у тај час био је Билрот мртав, погођен ко од стријеле. Билрот је већ г. 1887 у мај тешко оболио од упале плућа, али је тада његова тјелесна конституција одољела болести, — премда се он од онда никад више није посве опоравио. Често пута морао је прекидати своја предавања и потражити у благом поднебљу лијека и одмора, — на тако се је и овај пут десио од Божића у милој Опатији, коју је толико волио, да је једном свом пријатељу, проф. Ханслику писао, да би желио овдје и умријети. — Ријетко чија смрт побудити ће толику жалост, као смрт овог човјека, који је био духовит и одличан репрезентант своје знаности, поносит и рјечит бранилац слободног знанственог истраживања, полупиратељ свих човјекољубних институција и моћан унапредитељ напредка. Не само да је био велики учењак и велик човјек, већ је био и најилеменитији добротвор човјечанства. Као љекару нема му пара. Он је спајао са својим знањем највећи хуманизам, на што је његов губитак управо ненадокнадив. — Билрот родом је с отока Рагена, гдје се је у граду Бергену родио 26 априла 1829 од отца евангеличког пароха. Медицину је учио у Грајфсвалду, Гетингену и Берлину, гдје је био учеником Бауме, Лангебека, физиолога Вагнера, Милера, Фрерикса, Лотзеа, Граефа итд. Већ као доктор — од 30 септембра 1852 — дошао је г. 1853 у Беч, да слуша Опполцера, Хешала и Хебру, а за тим се је вратио у Берлин као асистент славног хирурга Лангенбека, уз кога је остао шест година. — Г. 1860 био је с 30 година позван за професора хирургије и равнатеља хир. клинике у Зурих, гдје је остао до год. 1867, кад је у Бечу замијенио проф. Шуха, и остао све до смрти вјеран овом свеучилишту, премда су га г. 1872 звали у Стразбург, а 1882 у Берлин. Г. 1870—71 судјеловао је Билрот у француско-њемачком рату, сакупљајући на бојишту богато искуство за хирургију. — Велике је заслуге стекао за уређење Рудолфинске болнице у Деблингу и за уређење своје клинике. Као учитељ био је Билрот међу својим ученицима особито популаран. Као оператер оставља он име и глас, којим надвишује све ауторитете и учешћање. Он је први с успјехом извео ресекцију желудца. Као медицински писац радио је од 1855—1881 и написао споменика рада, међу којима је главни: „Die allgemeine chirurgische Pathologie und Therapie," дјело преведено у 9 језика и штампано у многим изданцима. — Одлика није мањкало Билроту као ни материјалним успјехом. Као дворски савјетник позван је у Беч, а ту је постао чланом господске куће, чланом академије, витезом високих редова, предсједником лијечничког друштва и чланом безбројних знанствених друштава. — У име царево управио је главни побочник ген. пом. гроф Пар сљедећу бројавку удовици професора Билрота: „Њ. Величанство цар, дубоко дирнут неочекиваним губитком, који је снашао не само вашу обитељ, већ и читаво болујуће човјечанство и знаност, благоизволио је премилостиво наредити, да вам изјавим превишње највеће саучешће." — Уз мрава кондолирали су сви надвојводе и надвојводкиње, разни страни владари и кнезови, достојанственици, ученици, друштва и сва училишта. — Мртво тијело славног покојника стигло је у јутро 8 о. мј. жељ. у Беч, те је пренешено у његов стан у IX. кот. Kolligasse 6., гдје је стављено на одар, окићен безбројним дивним вијенцима. — Истим влаком стигла је из Опатије у Беч и обитељ покојникова и лијечници, који су на глас о смрти Билротовој одмах похитали. Билрот је оставио супругу Кристину, рођ. Михаелис и три кћери, Елзу, Марту, и Јелену. Марта је удата за др. Отона Готлиеба, чиновника мин. финанција; Јелена учи у Њемачкој пјевање. — Још у Опатији отворена је опорука Билротова, која несадржава особитих установа. Значајно је сигурно, да Билрот, који је својом праксом заслужио огромне своте, није оставио већег имања, јер је обичавао подупирати сиромашне болеснике у својој клиници. — Погреб Билротов обављен је на централном бечком гробљу у почасном гробу, што га је град Беч доклачио. — К спроводу стигли су многобројни негдашњи ученици Билротови с разних свеучилишта, а била су заступана и многобројна свеучилишта, лијечничка друштва, болнице и хуманитарни заводи. — Спровод је најприје кренуо из покојникова стана у евангеличку цркву у Доротејевој улици, гдје су чекали уз надвојводу Рајнера многобројни одличници. Пошто је лијес постављен на црни одар, запјевао је црквени збор опростни корал, а за тим је жупник др. Зимерман рекао опростно слово. Из цркве кренуо је спровод на ринг и одавле на централно гробље, тамо је стигао тек око 5 сати. Над отвореним гробом говорили су декан мед. факултета, проф. Фогел, најстарији ученик Билротов, проф. Гусенбауер из Праге и проф. Шробак. На гроб је положена гомила од три стотине вијенаца!

ТЕЛЕГРАМИ „БЕЧКОГ КОР. БИРА."

ПЕТРОГРУД, 30 јануара. — Цар је оздравио. Примио је министре, који су му поднијели рапорте.

БИЈАРИЦ, 30 јануара. — Гладстон је отпутовао управо у Инглеску.

БЕРЛИН, 31 јануара. — Данас је потписан трговински уговор руско-њемачки, који утврђује тректирање нај више оплашћеног народа. Одређен му је рок десет година.

ПРАГ, 1 фебруара. — Уплив присуства полиције на расправи против омладине, оптуженици су чинили јаке нагреде. Предсједник је исправљао силу. Кад се наставила расправа, нови нагреди наставише. Браниоци су се одрекли говора. Удјенца је одложена.

ЦАРИГРАД, 1 фебруара. — Колера се опет појавила.

БЕРЛИН, 1 фебруара. У Хамбургу била је јака олуја, која је велике штете нанијела.

ПАРИЗ, 1 фебруара. — Један млад човјек бацио је експлозивну бомбу у кафану Терминус. Неколицина су рањена, један мртав. Злочинац је ухваћен.

ПАРИЗ, 2 фебруара. — Злочинац што је учинио покушај у кафани Терминус зове се Лебретон и анархист је; као да долази из Инглеске. Била су 24 рањена, међу њима тројица тешко.

ПЕТРОГРАД, 3 фебруара. — Гирс ће брзо кренути пут Санремо, гдје ће дуже остинути.

БЕРЛИН, 4 фебруара. — Цар ће посјетити Бисмарка у Фридрихсруе.

ОГЛАС.

Код доњепотписаног може се добити у бочицама мастило и са свијетом уређене шкатуле за печате, чисто злато и сребро у бочицама и шкатуле разних боја за дилетанте цртања.

Цетиње. **Карло Ћелаи.**

ПЛОВИДБЕНО ПАРАБРОДСКО ДРУШТВО „ПУЉА"

ПОШТАНСКЕ УСЛУГЕ НА ЈАДРАНСКОМ МОРУ

Линија **А** између Млетака и Бриндизија (сваке друге седмице) са тицањем факултативним у Барлету.

Одлазак				
Луке	приспијевање дан	час	кретање дан	час
Млетке	од 11 јануара	—	четвртак	6
Трст	четвртак	24	субота	17
Задар	недјеља	7	недјеља	18
Анкона	недјеља	21	понедјељник	17
Тремити	уторак	6	уторак	7
Бари	"	16	сриједа	4
Бриндизи	сриједа	10 30	четвртак	1
Валона	четвртак	9	"	24
Драч	петак	7	субота	2
Медуа	субота	6	"	9
Бар	"	13	"	20
Бриндизи	недјеља	7	—	—

Повратак				
Луке	приспијевање дан	час	кретање дан	час
Бриндизи	од 21 јануара	—	недјеља	21
Барлета ¹)	понедјељник	7	понедјељник	20
Бари	"	24	уторак	21
Тремити	сриједа	6	сриједа	7
Анкона	"	20	четвртак	2
Задар	четвртак	11	—	15
Млетке	петак	7	—	—

¹) У понедјељник, ако буде довољно трговине тицаће се луке Барлета, Грани, Бишеље и Валета и то ако вријеме и распоред допусти.

Линија **Б**. између Анконе и Задра (сваке друге седмице) са факултативнијем тицањем Ријеке, Виести, Барлета, луке у покрајини Барија и Бари.

Луке	приспијевање	час	кретање	час
Бари	од 15 јануара	—	понедјељник	9
Барлета	понедјељник	8	"	24
Виести	уторник	6	уторник	7
Анкона	сриједа	8	четвртак	9
Задар	четвртак	11	"	15
Ријека	петак	6	—	—

Луке	приспијевање	час	кретање	час
Ријека	20 јануара	—	субота	16
Задар	недјеља	7	недјеља	12
Анкона	"	21	понедјељник	27
Виести	уторак	3	уторак	14
Барлета	"	19	сриједа	18
Бари	сриједа	22	—	—

Уредник Др. Л. Томановић. Издавалац Држ. Штампарија. Ц. кн. црног. државној штампарији.